

Svećenik između zvanja i mistike

ELMAR SALMANN*

UDK 254.1:248
Izvorni znanstveni rad
Primljeno:
11. lipnja 2010.

Sažetak: Članak promišlja svećenički poziv s gledišta zvanja i mistike, strasti i kompetencije. U sedam točaka sažimaju se neki temeljni vidovi svećeništva: strast i kompetencija u ljudskom i molitvi, strast i kompetencija u mistici, svećenik kao oblikovana osoba koja je našla svoje određenje (»character indelebilis«), strast i kompetencija u proročkom i u dušobrižništvu. Svi navedeni vidovi pokazuju da je svećenik gotovo tako osuđen i blagoslovljen da se više ne može, ne želi, ne treba, ne voli i ne smije definirati i razumijevati bez Boga, i to intimno-privatno i javno-društveno. Takav svećenik može i treba biti i danas blagoslov za današnjega čovjeka.

Gljučne riječi: svećeništvo, zvanje, molitva, mistika, proroštvo, svjedočanstvo.

Svećenički je poziv trenutno, u zapadnoj Europi, više nego osporavan. On je pod velikim pritiskom. Stoga sam pomislio da bi bilo korisno progovoriti o svećeništvu s gledišta zvanja i njegove ljudske kompetencije, ali istovremeno i s gledišta njegove mistične dubine. Kako bih stvorio ozračje ovoga izlaganja, započeo bih s jednim citatom francuske književnice Marie Noël: »Kad bih trebala birati između najsnažnijeg proroka i najsirotijeg svećenika, otišla bih svećeniku i molila za njegov blagoslov.« Da, blagoslov je središte, snaga i aura svećeničke službe. On je sakrament života, on je »bene-dicere«, dobro govoriti o životu, o sebi, o svijetu i o drugima. Blagoslov podrazumijeva »moći potvrdivati«, ali to je teško, jer je čovjek pogođen rezignacijama, strahovima, zatvorenošću, pogrješnom tugom i ideologijama. Moći govoriti dobro o svijetu i sebi samomu, to gotovo da nitko ne može. Puno sam osoba duhovno pratio u dušobrižništvu i rijetko je tko bio u stanju sebe podnositi. Previše se čvrsto *držimo nas samih, ali se ne ljubimo*. A

* Elmar Salmann, profesor filozofije i sustavne teologije na Papinskom sveučilištu sv. Anzelma u Rimu i Papinskom sveučilištu Gregoriana, Piazza Cavalieri di Malta 5, 00153 Rim, Italija.

blagoslov je upravo *snaga podnošenja samih sebe i drugih*. No, da bi se blagoslov mogao reprezentirati u svećeničkom životu, potrebna je kompetencija, mistična dubina, profesija i konfesija. Sve je to potrebno kako bi se mogao položiti ispit u »zanatu življenja«, kako glasi dnevnik Cesarea Pavesea. Želio bih u sedam točaka promišljati svećenički poziv i tako na određen način razviti nutarnji život svećenika.

1. Strast i kompetencija u ljudskom

Svećenik je ponajprije čovjek. Postoji rečenica jednoga francuskog pjesnika koja glasi: »Budući da ne ljube čovjeka, svećenici misle da zato ljube Boga.« To je velika napast svećenika, napast da se učini službenim predstavnikom božanskoga, a pritom izgubi »humanitas«. Svećenik je onaj koji voli ljudsko, koji može govoriti dobro o svijetu, povijesti, društvu i drugom, koji stvara mjesto mira gdje se može disati punim plućima, i onaj koji ima vremena. To je monaška dimenzija svećeništva, odnosno to bi bila monaška dimenzija, ali ona se više gotovo ne susreće u svećenika. Svećenik je također onaj koji poznaje duhovnu i kulturalnu povijest Europe, koji se prijateljski druži sa svecima, teozozima, filozofima i književnicima. Imam gotovo stotinu prijatelja u povijesti ljudskoga duha, od Franje Saleškoga, Fernelona do Tome Akvinskoga, ali Goethe i Schleiermacher također su moji prijatelji. I mnogi drugi, napose Terezija Avilska i Terezija od Maloga Isusa. Jednom riječju, snažni muškarci i snažne žene. Da, *muškarci koji su stvarni muškarci, a žene koje su stvarne žene*. A to nije uvijek samo po sebi razumljivo! Biti čovjek kulture znači da svećenik poznaje zakone života, rađanja i smrti, radosti i nezadovoljstva, rastanka i polaska. Radi se o simboličnoj kompetenciji, ali kompetenciji koja danas uključuje *poznavanje ponora ljudske duše*. Svećenik je onaj koji slobodno prati kulturu i čovjeka. U kršćanstvu imamo tri tisuće godina najrazličitijih iskustava, koje se nalaze u Pismu, u tekstovima, u povijesti duhovnosti i obredima. Svećenik bi tako bio čuvar i vodič u te prostore.

2. Strast i kompetencija u molitvi

Svećenik je u molitvi kod kuće. Molitva je ponajprije *sabranost*, kako veli Romano Guardini. Molitva znači pripremiti mjesto i vrijeme za sabranost. No, molitva je također umijeće da obujmimo i ograničimo svoj život, odnosno ona je *razmatranje*. Potrebno je dugo vremena provesti u razmatranju kako bismo susreli drugoga. Razmatranje omogućuje da otkrivamo smisao života u tolikim životnim ruševinama. Molitva je nadalje i umijeće *pohvale*, bene-dicere, pa bismo mogli reći da je svećenik anonimni benediktinac. Molitva je »magnificat, veličanje i pohvala, snažan početak Lukina evanđelja. Danas smo postali premaleni, preplašeni, pre-agresivni, previše tupi, previše ideološki nastrojani. Nedostaju nam pluća pohvale, umijeće hvale i pohvale, umijeće velikoga mišljenja i velikoga govora, a time slobodnoga govora. Od Pindara do Rilkea postojalo je u poeziji umijeće odavanja

počasti (*elogium*), a dakako i u liturgiji. Osobno volim jako držati govore kod svećanih rastanaka, gdje nastojim dati svoj osvrt na život određene osobe. I uvijek je tu prisutna određena doza melankolije, jer je sav život jedan ponor. Time dolazimo do sljedećega vida molitve. Molitva uključuje *tužaljku*, ali ne kukanje, jadikovanje, kritiziranje i gundanje. Molitva je velika tužaljka: O Bože, moj je život premalen i istovremeno prevelik. Život je istovremeno tako skučen i tako velik, nepregledan. I nitko, baš nitko nije u stanju dorasti životu. Svatko je u sebi beskrajno proturječan, ima puno duša u svojim grudima te traga za određenjem svojega života. Stoga je potrebna tužaljka pred Bogom, tužaljka koja izriče da smo pritisnuti egzistencijom, ali i vapaj da se naš život ne raspadne, nego da barem malo uspije i bude plodan, da svjetlost našega života bude nešto veća od sjene koju ja bacam. Tako je potrebno moliti pred Bogom. Bio sam dugo dušobrižnik u dvjema umobolnicama i sedam godina sam se brinuo za laicizaciju svećenika u sedam biskupija 70-ih godina. Prije tih razgovora uvijek sam se molitveno pripremao, a te sam molitve nazivao »molitvama stuba i vrata« kako bih svoju dušu pripremio za te susrete. A kad sam završio s razgovorima i ponovno sam molio, ovaj put prinoseći Bogu živote osoba koje sam pratio. Jer više od toga ne mogu. Mogu samo zalijevati te živote, podrezivati ih, nešto malo gnojiti, a ostalo mi je oduzeto. Pred Bogom moliti, ali i u Bogu moliti. Bog nije negdje daleko, ja živim i mičem se u njemu, prema njemu se krećem, promatram svijet njegovim očima. To je sfera i milje molitve. U njoj se stvara prostor, u kojemu mogu disati pred Bogom i u Bogu.

3. Strast i kompetencija u mistici

Što je mistika? To nije nešto suhoparno i emocionalno. Mogli bismo reći da je mistika *spontano ne htjeti se definirati i razumijevati bez odnosa prema Bogu*. U mistici se događa iskonska povezanost, apriorno zajedništvo s Bogom koje ulazi takoreći u moju dušu, u moj živčani sustav. Mogli bismo mistiku usporediti s dobrim brakom. I kad ljubljena osoba nije nazočna, ne mogu se definirati bez te veze, bez povezanosti s drugom osobom, i to u mojoj intimi, u mojemu spontanom nutarnjem ja. *Svećenik je gotovo tako osuđen i blagoslovljen da se više ne može, ne želi, ne treba, ne voli i ne smije definirati i razumijevati bez Boga, i to intimno-privatno i javno-društveno*. Kao svećenik mogu, smijem, trebam, moram i volim, i to mi je dano, tj. dano mi je da se ne mogu razumijevati i poimati bez odnosa prema Bogu, bez bliskosti s Kristom, bez velike tradicije Crkve, i to *intimno u prisutnosti samoga sebe, i javno u društvenoj ulozi*. Čini mi se da je to posebnost svećeničke službe: odnos prema Bogu, prisutnost Krista, njegov odnos prema Bogu i ljudima, njegova otvorenost spram Boga Oca i ljudi, zajedništvo s velikom poviješću, tradicijom i prisutnošću Crkve *ulaze u moju »conscienciju«, u moju dušu*, to nazivam mistikom. I mistika je nešto jako odvažno i hrabro! *Moj život*, intimno i privatno, javno i društveno, kao zvanje i mistika, *ovisi o satenskoj niti odnosa prema nečem nevidljivom* koje se ne može verificirati. Svako zanimanje ima svoju društvenu vje-

rodostojnost. Mesar je mesar, on barem prodaje meso, učitelj je učitelj, podučava primjerice matematiku. Moj otac je bio poduzetnik i matematičar te mi je često znao reći: »Mali, što ti hoćeš s tim svećeništvom? Pa to je ništa, ništa vidljivo i dohvatljivo, nemaš nikakvu sigurnost.« Zamislimo se na trenutak: svećenička javna i intimna egzistencija ovisi o tomu odnosu, posebno danas u Europi gdje smo gotovo svi agnostici, gdje je današnjem čovjeku, u njegovoj duši, Božja prisutnost postala strana, gdje je sam Bog postao osamljen. Možda danas kao svećenici *donosimo zajedništvo Bogu u njegovoj samoći*, možda je to upravo jedna od dimenzija svećeničke službe. I sama Majka Terezija, koja je bila društveno angažirana i koju su svi hvalili i slavili, proživljavala je tamne noći odsutnosti Boga, kako saznajemo iz njezinih dnevnika. Mogli bismo reći da je ona na određen način živjela egzistenciju sv. Ivana od Križa u današnjim globalnim novovjekovnim uvjetima.

4. Svećenik – oblikovani čovjek koji je pronašao svoje određenje

Ono što sam upravo rekao o mistici, povezao bih sada s naukom o »character indelebilis« (»neizbrisivi pečat«). Čime sam to oblikovan, određen, prožet kao svećenik? Toma Akvinski tvrdi da sam kao svećenik određen »*actio personalis Christi*«, što je Herbert Mühlen u svojoj knjizi »*Una mystica persona*« izvrsno rastumačio. To znači da sam određen svojim jedinstvenim i izvornim odnosom prema Bogu. A time se podrazumijeva, što je usko povezano s mistikom, da kršćanska vjera pretpostavlja samoću. Svatko je jedincat u odnosu prema Bogu. Bog ne voli klišeje i kopije, u nebu nema strojeva za kopiranje! Kao umjetnik, Bog voli ono što je izvorno, našu jedincatost. Stoga svatko diše sam u svojoj samoći. Čak i u braku nitko ne može obuhvatiti drugoga u njegovoj drugotnosti, drugi ostaje otajstvo, visina i dubina, otajstvo koje možemo samo naslućivati, i što nikada, pa i kod nas samih, ne možemo obujmiti i pojmiti. »Character indelebilis« bi tako označavao ono po čemu se svećenici dopuštaju da ih Božja prisutnost, Božja objava i Božja povezanost s čovjekom u Isusu Kristu određuje i oblikuje, i to intimno-privatno, afektivno i javno. Sada možemo uvidjeti da bi *samo* s ovoga gledišta mogao teološki opravdati celibat. No, Crkva se mora već odlučiti! Nakon 2. vatikanskog koncila *svećenika smo previše »funkcionalizirali« – on mora biti na raspolaganju ljudima, biti menadžer na župi - rekao bih da smo svećenika čak »pastoralizirali«*. A za to više nije potreban celibat, odnosno odreknuće, jer to ide samo uz mistiku, uz određenu vrstu ontologije. Crkva se zato mora već jednom odlučiti! Trenutno nemamo nijednu dosljednu viziju svećeničke službe, nego neprestance lutamo između različitih poimanja.

5. Strast i kompetencija u predstavljanju i svjedočenju

Predstavnik. Svećenik ne govori jednostavno o onomu što osjeća, on ne izriče svoje mišljenje. Nažalost, događa se često da kao svećenici previše izričemo svoje mi-

šljenje. A mi nismo propovjednici morala, a posebno ne neki polovni političari! U Europi se Crkva još uvijek želi previše miješati u politiku, biti moćna, ali to nam više ne pripada. Jer, previše smo poniženi u posljednjih dvadeset godina. Stoga samo pozvani da budemo ponizni. *Kao svećenici ne predstavljamo nekakvu instituciju, nego dugu povijest Boga s čovjekom u posljednjih tri tisuće godina.* Tu spasenjsku povijest predstavljamo u kultu, duhovnosti i humanim gestama. A sve ostalo dodatak je! Predstavljamo »gratia elevans«, »gratia praeveniens«, Božju eleganciju, jer Bog je elegantan: »sacra morum elegantia«. Tako stoji napisano u statutima benediktinskoga reda kojemu pripadam. Sama riječ »gratia« predivna je. Ona izriče eleganciju, šarm, radost, *charis*, ljepotu, zahvalnost. *U toj jednoj riječi sažeta je sva ljepota kršćanstva! Svećenik je predstavnik »gratiae«.* Usto ide dakako umijeće i strast erosa, velike poezije, radost kreativnoga, a napose radost u rastu drugoga. Do sada smo previše propovijedali represivni moral, moral zabrana. No, mišljenja sam da se Božje umijeće, Božji moral, njegov etos sastoji u tomu da se Bog raduje rastu i nastajanju drugoga, njegovoj slobodi, jer inače ne bismo ni postojali. Predstavljati znači njegovati auru, ne biti hladno distancirani od drugih, nego poznavati objektivne zakone posredovanja vjere. To počinje sa samom liturgijom. Primjerice, skoro nijedan svećenik ne zna se služiti mikrofonom, ili ne zna više kako bi trebao dostojanstveno slaviti liturgiju. Previše je nereda i izgubili smo umijeće slavlja. Staru smo sakralnost odbacili, ali više ne znamo kako bismo trebali govoriti o velikom, o sakralnom i kako bismo ga trebali predstavljati. Izgledamo poput ptica koje su izgubile perje, više ne mogu letjeti, a nadamo se da će nam drugo perje narasti.

Svedok. Aura pripada svakom arhetipskom zvanju, primjerice liječniku. Ljudi se ne povjeravaju toliko tom čovjeku liječniku, koliko njegovoj kompetenciji, liječničkom umijeću koje ima svoju povijest, koje je više od obične tehnike. To se isto odnosi na učitelje i roditelje pa i na svećenike. Svećenici imaju auru, višak povjerenja i autoriteta koji njihov karakter nikad ne može obuhvatiti i iscrpsti. *Uvijek trebaju više predstavljati od onoga što oni jesu u sebi.* Drukčije jednostavno ne ide. No, s druge pak strane, trebaju cijelom svojom subjektivnošću davati svjedočanstvo o onomu što predstavljaju. Primjerice, ja osobno, sa svim onim što jesam, sa svojom inteligencijom, afektima, svojom kompetencijom, ja kao muškarac, Nijemac, rimski profesor sa svojom poviješću, prijatelj tih prijatelja... Koliko je to samo veliko bogatstvo! I propovijed treba biti subjektivna, svećenik smije donijeti u propovijed sve ono što ima u sebi, sve svoje bogatstvo, od jezika, suosjećanja, sve do ljubavi i poznavanja ljudi. To su titraji i rezonance koje su nužne. *A onda se u odlučnom trenutku povući i dati prostor većem otajstvu kršćanstva.* Da ne naviještam svoje darove, svoj genij, svoje organizacijske talente, nego da budem propustan prema Isusu Kristu, evanđelju i sakramentima. Sve svoje subjektivno uložiti, a opet se staviti na stranu kako bi ono veće kršćanske vjere bilo posvjedočeno, i to tako posvjedočeno da nastane novi život. U tom smislu svako svjedočanstvo, pa tako

i svećeničko svjedočanstvo, svjedoči o životu koji se isplati ljubiti i živjeti. To je jezgra svjedočanstva. No, svjedočanstvo također podrazumijeva da *djelujem često i protiv sebe samoga*, protiv svoje melankolije, protiv nesretnih strana u mene, nesretnih iskustava. I ako sada pokušavam reći nešto proročki o svećeništvu, o Crkvi, tada to ne činim programatski apstraktno, nego stvarno protiv sebe samoga, protiv onoga što je meni osobno bilo jako važno, a što sam izgubio. To sve pripada istini svjedočanstva: *svjedočiti Isusa Krista sa sobom, što je meni istinito, ali i protiv sebe i iznad sebe samoga*.

6. Strast i kompetencija u proročkom

Svećenik je netko tko dolazi izdaleka i koji zbog toga može gledati puno dalje. Svem može drukčije pristupiti, može promatrati stvari s drukčijega gledišta, posebno one stvari koje su već postale same po sebi razumljive. Ne mislim na to da svećenik bude kritizer, stalno nezadovoljan, podmukloga stava prema svemu, da po svemu proljeva žuč. Previše je rezignacije u Crkvi, a premalo proročke snage. Bojimo se gubitka, nerado se odričemo svoje moći. Premda smo već manjina u Europi, mi i dalje još želimo biti većina. O kad bismo htjeli biti jedna dostojanstvena, hrabra, proročka i kvalificirana manjina. A ovako *samo često »gospodski letimo« iznad društva*, a trebali bismo biti klica, sol, glas, glas koji kvalificirano ima nešto za reći o stvarnosti s jednoga drukčijeg gledišta. Time se podrazumijeva da uvijek prvo hvalimo i slavimo stvarnost, tj. govorimo na velik način o stvarima, a potom razlikujemo. To bi danas mogla biti proročka dimenzija manjinske Crkve i svećeničkoga poziva.

7. Strast i kompetencija u dušobrižništvu

Oprostite mi, ali radije govorim o dušobrižništvu. Nikad nisam volio riječ »pastoral«! To mi je previše tehnički izraz i uključuje habitus koji mi se ne sviđa. Duša! To je nešto veliko, a opet nitko ne zna što se pod tim razumijeva. No, što bi bio čovjek bez duše, sve bi mu nedostalo: svjetlucanje očiju, boja glasa, gesta ruke, smiješak, umijeće samovanja i podnošenja samoga sebe, otvorenost i ranjivost. Možda smo mi svećenici premalo ranjivi. U svemu tomu progovara duša jednoga čovjeka. Svećenik je osoba koja zna prepoznati, podizati, smekšavati, pratiti i davati obličje duši druge osobe. Svećenik stvara prostor u kojem pojedinac može disati i u kojemu možemo jedan s drugim ući u istinski odnos. On prepoznaje i podržava jedinstvenost svake osobe, u molitvi je nosi pred Bogom i blagoslivlja, i time uspostavlja dublje zajedništvo među ljudima. Jer, Crkva nije klub osoba koji su si simpatični. Mnogi bi htjeli da je Crkva zajednica gdje se svi odmah razumiju, gdje su i svećenici jedan drugomu simpatični. No, za to čovjek nije stvoren, tako jednostavno ne ide. *Crkva se ne temelji na ideji simpatizerskog kluba, nego na teškom blagoslovu zajedništva između jedincatih osoba, gdje svatko ima i jest svoj jedincati odnos*

prema Bogu. I tu se ostvaruje dublje zajedništvo, naime zajedništvo gdje čovjek plače i smije se, gdje poznaje rođenje i smrt, rastanak i prijateljstvo, gdje je svaki život označen i traži svoje određenje, gdje je svaki čovjek duboko nesretan, a opet traži svoju malu sreću, gdje on moli, nada se i ljubi. Tu smo iskonski povezani. Stoga i idemo u Crkvu kako bismo za naš život pronašli savjet, određenje, prostor i jezik, odnosno kako bismo slavili otajstva života. Tu se nalazi golfska struja koje sve ostalo obuhvaća, koja se provlači u poplavama i olujama našega života. Crkva je čuvarica te golfske struje kojom nas Bogom želi dovesti na svoju obalu.

Priradio i preveo: Ivica Raguz

PRIEST BETWEEN VOCATION AND MYSTICISM

Elmar Salmann*

Summary

The article reflects on priest's calling from the point of view of vocation and mysticism, passion and competence. Seven items comprise some essential aspects of priesthood: passion and competence in the human and in prayer, passion and competence in mysticism, priest as a formed person who has found his permanent character ('character indelebilis'), passion and competence in the prophetic and in spiritual guidance. All the mentioned aspects show that a priest is both doomed and blessed almost to the point where he cannot and will not identify and understand himself without God; in his intimate-private and public-social life. This kind of a priest can and should even today be a blessing for a modern man.

Key words: *priesthood, vocation, prayer, mysticism, prophecy, testimony.*

---

* Elmar Salmann, professor of philosophy and systematic theology at the Pontifical University St. Anselm (Rome), at the Pontifical Gregorian University (Rome), Piazza Cavalieri di Malta 5, 00153 Rome, Italy.